

تعليق پیش فرض‌ها در ارزیابی گروهی

شقایق بهرامی

بسیار پیش می‌آید که معلم نگران وضعیت دانش‌آموزش باشد و نداند برای کمک به او چه کار می‌تواند بکند. اگر باور داشته باشید که مسیر این کمک از بیشتر دانستن دربارهٔ دانش‌آموز می‌گذرد، استفاده از چارچوب گفت‌وگوی ارزیابی گروهی به کارتان خواهد آمد. ارزیابی گروهی راهی است برای همراه شدن با همکارانتان، تا بفهمید چه چیزی برای دانش‌آموز مهم یا جالب است، توانمندی‌هایش چیست، روی چه مسائلی یادگیری کار می‌کند و با چه چالش‌هایی روبه‌روست.

مثال‌های این نوشته از جلسه‌ای که در ۲۸ دی ۹۵ برگزار شد انتخاب شده‌اند. در این جلسه، معلم پرورشی دبستان، به‌عنوان ارائه‌دهنده، یک فیلم ده دقیقه‌ای از تعدادی دانش‌آموز که در کلاسی دور هم نشسته بودند و صحبت می‌کردند، نمایش داد. از گفت‌وگوهای بعدی آن‌ها متوجه می‌شویم که جلسه‌شان، جلسهٔ شورای دانش‌آموزی است.

۱ آغاز (۳ تا ۱۰ دقیقه)

گردانندهٔ جلسه چارچوب گفت‌وگو را مرور، ارائه‌دهنده را معرفی و اطمینان حاصل می‌کند که مستندساز برای ثبت جلسه آماده است.

- معلم ارائه‌دهنده نمونه کار انتخاب شده را به همه نشان می‌دهد (در جایی در دسترس همه قرار می‌دهد، کپی‌هایی از آن تهیه می‌کند یا اگر فیلم است، آن را نمایش می‌دهد). معلم تا قبل از گام پنجم، دربارهٔ کار، زمینهٔ آن و خود دانش‌آموز حرفی نمی‌زند.
- شرکت‌کنندگان کار را مشاهده می‌کنند و از وجوه مهم آن یادداشت برمی‌دارند.

۲ توصیف کار (۵ تا ۱۰ دقیقه)

گردانندهٔ جلسه می‌پرسد «چه می‌بینید؟»

- شرکت‌کنندگان پاسخ‌هایی خالی از قضاوت دربارهٔ کیفیت کار ارائه می‌دهند.
- اگر قضاوتی شنیده شود، گرداننده دربارهٔ شواهدی می‌پرسد که این قضاوت بر آن اساس شکل گرفته است.
- دو نفر و اواخر جلسه یکدیگر را قلقلک می‌دادند. وسط جلسه هم یکی شروع کرد با انگشتانش بازی کردن.
- دانش‌آموزی که مدیر جلسه بود خیلی خوب بود.
- [گرداننده:] خوب یعنی چه؟ چه دیدی یا شنیدی که می‌گویی خوب بود؟
- آخرش مثلاً می‌گفت صندلی‌ها را ببرید آنجا، سه تا را باید اینجا بگذارید. جای دیگر پرسید چقدر مانده، گفتند پنج دقیقه و او سریع نتیجه‌گیری کرد.
- مستندسازی‌شان برای من خیلی جالب بود.
- [گرداننده:] چه دیدی که مستندسازی بود؟
- دفتری را دیدم که تاریخ‌ها و کلمات کلیدی را در آن نوشته بودند.
- جایی که به اختلاف خوردند، دفتر را باز کردند و براساس نوشته‌های توی دفتر تصمیم گرفتند.

۳ پرسیدن سؤالاتی دربارهٔ کار (۵ دقیقه)

- گردانندهٔ جلسه از شرکت‌کنندگان می‌پرسد: «این کار چه سؤالاتی در ذهن شما ایجاد می‌کند؟»
- اعضای گروه سؤالاتشان را دربارهٔ کار، دانش‌آموز، تکلیف یا فعالیت و شرایط محیط می‌پرسند.
- معلم ارائه‌دهنده می‌تواند از این سؤالات یادداشت بردارد.
- هر چند در این گام جوابی به آن‌ها نمی‌دهد و در گام پنج نیز اجباری برای پاسخ به آن‌ها ندارد.
- بچه‌ها می‌دانستند جلسه دارد فیلم‌برداری می‌شود؟
- چه برنامه‌ای را دارند آماده می‌کنند؟
- همیشه با این اعضا جلسه دارند یا این بار به‌طور استثنائی معاون پرورشی‌شان در جلسه نبود؟
- معاون پرورشی‌شان در جلسه نبود؟
- معاون پرورشی‌شان نبود یا ساکت بود؟

۴ گمانه زدن درباره آنچه دانش آموز روی آن کار می کند (۱۰ دقیقه)

ع گرداننده از گروه می پرسد «فکر می کنید دانش آموز روی چه چیزی کار می کند؟ چه چیزی را تمرین می کند؟ سعی می کند چه چیزی یاد بگیرد یا با چه چیز در چالش است؟»
ع شرکت کنندگان درباره مسائل یا موضوعاتی که دانش آموز ممکن است در آن موقعیت بر آن متمرکز بوده باشد، گمانه های ارائه می کنند. در اینجاست که دانش آموز بر اساس مشاهده یا مطالعه شان از کار قضاوت کنند.
■ بچه ها از اینکه به آن ها مسئولیت داده شده بود احساس خوبی داشتند. به نظر، این احساس در استفاده از ابزارهای مسئولیتشان، مثل دفتر انجمن یا استفاده از لغات منشی و حق امضا مشخص بود. به نظر رسید دانش آموزانی که صحبت نمی کردند، در مرحله الگوبرداری از بزرگ ترها هستند و هنوز، به هر دلیلی، به مرحله عمل و اجرا نرسیده اند. صحبت نکردن آن ها نشان مشارکت نداشتن یا فاصله داشتند از جلسه نیست.
■ بچه ها با قوانین کار گروهی درگیرند. آن ها همان قوانینی را که ما در کار گروهی کلاسی گوشزد می کنیم، به یکدیگر می گویند. بچه ها هم با همان مشکلاتی مواجه اند که ما به عنوان معلم موقع کار گروهی در کلاس داریم.

۵ شنیدن از معلم ارائه دهنده (۵ دقیقه)

ع گرداننده از معلم ارائه دهنده دعوت به صحبت می کند.
ع معلم ارائه دهنده نظر شخصی خودش را درباره اینکه کار را چطور دیده است می گوید. به انتخاب خودش، به بعضی سؤالات گام سوم جواب می دهد یا اطلاعات دیگری اضافه می کند.
ع همچنین، ارائه دهنده می تواند به مواردی که در گام های پیش برایش جالب توجه بودند اشاره کند.
■ سؤال اولیه من این بود که آیا این بچه ها بدون من هم می توانند گفت و گو کنند و بحث را به نتیجه برسانند یا نه؟ این شد که گفتم یک جلسه خودم سر جلسه شورا نمی روم. فیلم را که دیدم، به خاطر آشفتگی جلسه و سروصداها، با خودم فکر کردم که نه، واقعا انگار بدون من نمی توانند. اما وقتی از شما درباره تکنیک های مدیریت جلسه، یا تلاش بچه ها برای به کارگیری قوانین کار گروهی و تلاش برای مستندسازی شنیدم، انگار تازه چشم هایم باز شد که این چیزها وجود دارند و بچه ها دارند به روش خودشان سعی می کنند گفت و گو برای به سرانجام رساندن یک کار را یاد بگیرند. در مورد کوچک ترها هم احساس می کردم این ها هیچ کاری در جلسه نمی کنند، اما الان به این فکر می کنم که شاید مشغول یادگیری و الگوبرداری هستند. البته این سؤال که چطور می توانم زمینه ای بسازم تا تمام این بچه ها، گفت و گوی مؤثر در جلسه گروهی را بهتر یاد بگیرند، همچنان برایم مطرح است.

۷ بازبینی فرایند (۵ دقیقه)

اعضای گروه درباره تجربه شان یا واکنش های شان به این جلسه یا بخش هایی از آن، می اندیشند و در این باره صحبت می کنند.
■ به نظر رسید، روش فیلم برداری بدون حضور معلم می تواند نکات ریزی را که حتی با حضور در جلسه ممکن بود از دید ما دور باشد، نمایان کند.
■ جلسه با این چارچوب گفت و گو برایم تجربه خوبی بود، از این جهت که خیلی وقت ها تصور ما این است که داریم بدون پیشداوری مشاهده می کنیم، اما در واقع پیش فرض و قضاوت با مشاهده همراه است.
■ از این چارچوب گفت و گو می توانیم در کلاس علوم استفاده کنیم. مثلا اگر بخواهیم مفهوم اصطکاک را برای اولین بار توضیح دهیم، می توانیم فیلمی پخش کنیم یا وسیله هایی مثل سطح شیب دار با جنس های متفاوت را سر کلاس ببریم و آزمایش هایی انجام دهیم. بعد بچه ها مشاهده اتشان را بنویسند و روند گفت و گو و یادگیری در همین چارچوب طی شود.

۶ بحث درباره کاربردهای این جلسه در یاددهی و یادگیری (۱۵ تا ۲۰ دقیقه)

ع گرداننده جلسه از همه (شامل معلم ارائه دهنده) دعوت می کند به سؤالی که ارائه دهنده مطرح کرد فکر کنند و با توجه به آنچه از وضعیت حال حاضر دانش آموزان می دانند، تأملاتشان را درباره قدم های بعدی برای آموزش، به منظور حمایت از یادگیری دانش آموزان و ادامه مسیر با یکدیگر، به اشتراک بگذارند.
■ شاید بتوانید این فیلم را به خود بچه ها نشان دهید و درباره اش با یکدیگر گفت و گو کنید و به این ترتیب، با کمک خودشان به نقاط قوت و ضعف آن ها در گفت و گو بپردازید.
■ اگر فرصت کافی فراهم باشد، شاید بتوانیم بعد از هر جلسه با کوچک ترها صحبت کوتاهی داشته باشیم و بپرسیم چه چیز در این جلسه توجه شان را جلب کرد. این طوری راحت تر می توان مسیر یادگیری آن ها را دنبال کرد.
■ مدیر جلسه به خوبی دارد تکنیک های رهبری گروه را تمرین می کند. چطور می توانیم این فرصت را برای دیگر اعضا هم فراهم کنیم؟